Ο Ελληνισμός της Δύσης

Πολιτισμοί Δυτικής Μεσογείου και Ρώμη

3.4 Η συγκρότηση της ρωμαϊκής πολιτείας – Res publica

- Η περίοδος της βασιλείας τελείωσε το 509 π.Χ. μετά την εξέγερση των πατρικίων.
- Η πολιτειακή μεταβολή συμπίπτει με την απομάκρυνση των Ετρούσκων.
- Το νέο πολίτευμα που εγκαθιδρύθηκε από τους Ρωμαίους ήταν **η δημοκρατία (Res publica)**.
    - Στην πραγματικότητα επρόκειτο για αριστοκρατικό καθεστώς, αφού την εξουσία είχαν πλέον οι πατρίκιοι.
- Για δύο περίπου αιώνες η Ρώμη κλυδωνίστηκε στο εσωτερικό από **κοινωνικούς αγώνες μέχρι την εξίσωση των πατρικίων με τους πληβείους**.
- Παράλληλα στο εξωτερικό εγκαινίασε πολιτική κατακτήσεων.
    - Μέχρι τα τέλη του 3ου αι. π.Χ. κυριάρχησαν στην ιταλική χερσόνησο και αντιμετώπισαν νικηφόρα στη δυτική Μεσόγειο τους Καρχηδόνιους.

Οι κοινωνικοί αγώνες

❖ Οι πληβείοι αγωνίστηκαν δύο περίπου αιώνες για να αποκτήσουν πολιτικά δικαιώματα.

- Αρχές 5ου αι. π.Χ. ανέδειξαν μία νέα εξουσία: **οι Δήμαρχοι**.
    - Εκλέγονταν για ένα χρόνο.
    - Είχαν ως κύριο έργο την προστασία των πληβείων από τις αυθαιρεσίες των πατρικίων.
    - Θεωρούνταν πρόσωπα ιερά και απαραβίαστα.
    - Είχαν το δικαίωμα να αρνηθούν την ψήφιση ενός νόμου, όταν αυτός προσέβαλλε τα συμφέροντα των πληβείων (**veto**).

- **Veto:** Λατινικό Ρήμα που σημαίνει απαγορεύω. Οι δήμαρχοι στη Ρώμη προβάλλοντας "veto" εμπόδιζαν τη λήψη όποιας απόφασης ήταν αντίθετη με τα συμφέροντα των πληβείων. Στα ελληνικά αποδίδεται με τον όρο αρνησικυρία **(βλ. ερμηνευτικός πίνακας όρων, σελ. 182)**.

- Στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. πέτυχαν οι πληβείοι με τους αγώνες τους για πρώτη φορά την καταγραφή του εθιμικού δικαίου (Δωδεκάδελτος), αποτρέποντας έτσι τις αυθαίρετες δικαστικές αποφάσεις των πατρικίων **(βλ. σελ. 173-174, παράθεμα 5)**.
- Σε μικρό χρονικό διάστημα καταργήθηκε ο νόμος που δεν επέτρεπε τους γάμους μεταξύ των δύο τάξεων.
- Μετά από σκληρούς αγώνες ενός αιώνα κατόρθωσαν να αποκτήσουν πολιτική ισότητα.
  - Τον **4ο αι. π.Χ**. τους παραχωρήθηκε το δικαίωμα να εκλέγονται στο αξίωμα του υπάτου και αργότερα (**τέλη 4ου αι. π.Χ.**) το δικαίωμα να εκλέγονται στο αξίωμα του «μέγιστου αρχιερέως».

Η πολιτική οργάνωση

➢ Την περίοδο της δημοκρατίας (Res publica) το ρωμαϊκό κράτος οργανώθηκε με τις ακόλουθες εξουσίες:

➢ **Οι άρχοντες:**

- Ήταν πολλοί.
- Εκπροσωπούσαν την εκτελεστική εξουσία της πολιτείας.
- Οι σπουδαιότεροι ήταν:
  - Οι δύο ύπατοι:
    - Εκλέγονταν για ένα χρόνο αρχικά.
    - Συγκέντρωναν όλες τις εξουσίες που είχε προηγουμένως ο βασιλιάς.
    - Είχαν μεγαλοπρεπή εμφάνιση κι ακολουθούνταν από δώδεκα ραβδούχους.

- Όταν η πολιτεία βρισκόταν σε κρίσιμη κατάσταση, τότε για έξι μήνες παραχωρούνταν όλες οι εξουσίες σ' έναν εκλεγμένο άρχοντα από τους υπάτους που ονομαζόταν δικτάτορας.

- **Τιμητές**: σπουδαίο αξίωμα.
  - Ήταν δύο.
  - Εκλέγονταν για 18 μήνες.
  - Ως έργο (αρμοδιότητες) είχαν:
    - την τίμηση των πολιτών, δηλαδή την κατάταξή τους ανάλογα με τα περιουσιακά στοιχεία,
    - τη σύνταξη του καταλόγου των συγκλητικών, δηλαδή όριζαν ποιοι από τους άρχοντες είχαν το δικαίωμα να εισέλθουν στη σύγκλητο,
    - την κατάρτιση του προϋπολογισμού του κράτους και
    - την επίβλεψη των ηθών, δηλαδή είχαν τη δικαιοδοσία να στερήσουν τα πολιτικά δικαιώματα σ' όποιον πολίτη επιδείκνυε ανήθικη συμπεριφορά.
- <u>Υπήρχαν και άλλοι άρχοντες</u>: **δήμαρχοι, πραίτωρες, ταμίες, ανθύπατοι** με μικρότερης σημασίας αξιώματα.

➢ **Η σύγκλητος:**
- Εκπροσωπούσε την ιστορική συνέχεια του ρωμαϊκού κράτους.
- Αποτελούνταν από ισόβια μέλη (300), που είχαν διατελέσει προηγουμένως ανώτατοι άρχοντες.
- Ήταν σώμα με νομοθετική κι εκτελεστική εξουσία και με μεγάλη δύναμη καθ' όλη τη διάρκεια της δημοκρατίας.
- Σπουδαίο ρόλο διαδραμάτισε κατά τους αυτοκρατορικούς χρόνους.
  - Είχε δικαιοδοσίες σε θέματα οικονομικά, θρησκευτικά κι εξωτερικής πολιτικής.
  - <u>Οι αποφάσεις της, τα συγκλητικά δόγματα, είχαν ισχύ νόμου</u>.

➢ **Οι εκκλησίες:**
- Λειτούργησαν προοδευτικά τρεις εκκλησίες:

- **Η φρατρική:**
  - Ήταν η συνέλευση των πατρικίων.
  - Έχασε τη δύναμή της την περίοδο της δημοκρατίας.
  - Διατηρήθηκε μόνο από σεβασμό στην παράδοση.
- **Η λοχίτιδα:**
  - Ήταν η συνέλευση όλων των στρατευμένων πολιτών, πατρικίων και πληβείων.
  - Οι αποφάσεις της παίρνονταν κατά λόχους.
  - Εξέλεγε τους υπάτους, τους τιμητές και τους πραίτωρες.
- **Η φυλετική:**
  - Στην αρχή ήταν η συνέλευση των πληβείων.
  - Μετά όμως την εξίσωση των τάξεων την αποτέλεσαν όλοι οι Ρωμαίοι.
  - Συγκεντρώνονταν κατά φυλές, ανάλογα δηλαδή με τον τόπο της κατοικίας τους.
  - Στη δικαιοδοσία της ήταν η ψήφιση των νόμων και η εκλογή των κατώτερων αρχόντων.